

hazelworm massaal overwintert (zie tekening). Opvallend is dat in deze massa-overwinteringsplekken de grote dieren onder liggen en de kleinere dieren boven – de kleintjes komen in het voorjaar ook eerder tevoorschijn dan de volwassen hazelwormen (Dely, 1981).

Op een excursie tijdens het laatste congres van de SEH (Europese Herpetologen Vereniging) in Bonn bezochten Edo en Ingo de wijnvelden langs de Rijn nabij Koblenz: leefgebied van o.a. muurhagedis, zandhagedis en gladde slang. De grote attractie was echter de hier zeldzame westelijke smaragdhagedis, *Lacerta bilineata*. Zenderonderzoek leerde dat deze soort aan de voet van de muurtjes in holletjes overwintert, slechts een paar cm onder het oppervlak, en dus niet in de muren zoals eerder werd aangenomen.

Literatuur

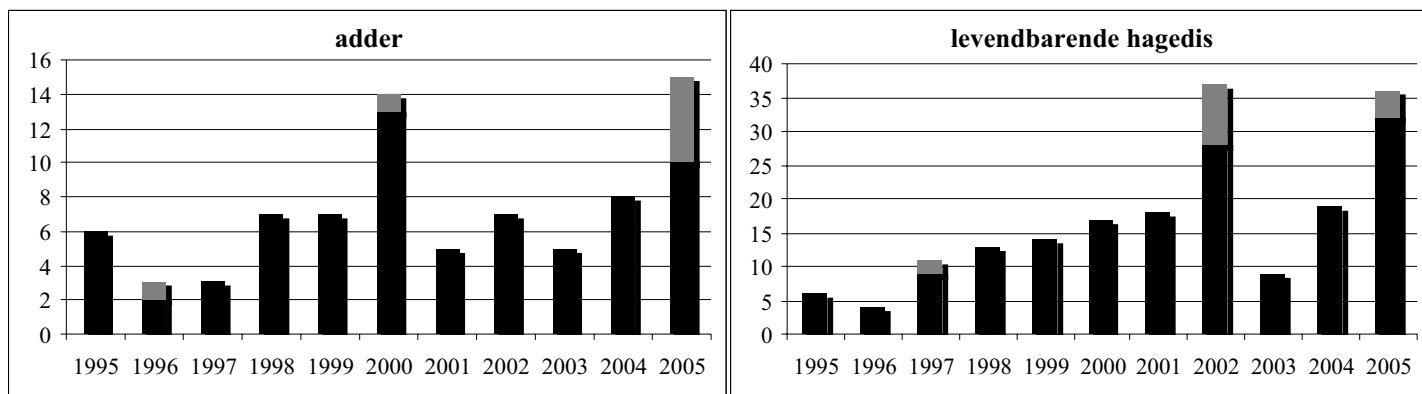
Bauwens, D., 1981. Survivorship during hibernation in the european common lizard *Lacerta vivipara*. Copeia 1981(3):741-744.
Dely, O.G., 1981. *Anguis fragilis* Linnaeus 1758 – Blindschleiche. In: Böhme, W. (Ed.). Handbuch der Reptilien und Amphibien Europas. Akademische Verlagsgesellschaft – Wiesbaden, 239-258.
jonathan.cranfield in HerpNet.yahoo.com
Lenders, A.J.W., 2003. Overwinteringsplekken en voorjaarszonplekken van de adder in Nationaal Park De Meinweg. Natuurhistorisch Maandblad 92(7):181-189.
Stribosch, H. & J.J. van Gelder, 1993. Ökologie und Biologie der Schlingnatter, *Coronella austriaca* Laurenti 1768 in den Niederlanden. Mertensiella 3:39-58.
Völkl, W. & D. Käsewiter, 2003. Die Schlingnatter. Beiheft für Feldherpetologie 6. Laurenti-Verlag, Bielefeld, 149p.



ALBERT DRAGT STOPT MET MONITOREN

Vanaf de start van het Meetnet in Drenthe in 1995, was Albert Dragt van de partij. Op zijn traject *Wildenberg Rabbinge* in het uiterste zuiden van Drenthe telde hij 11 jaar lang met veel plezier de levendbarende hagedissen en adders. Albert kent het gebied op zijn duimpje en heeft waardevolle kennis over het verleden van dit terrein (zie Nieuwsbrief 23), waar hij als jochie al rondstruinde. Toen zaten er nog gladde slangen en korhoenders en boomkikkers, die zitten er al jaren niet meer, maar de vroeger algemene zandhagedis werd in 2001 voor het eerst sinds lange tijd weer waargenomen, helaas net buiten zijn traject.

Albert heeft het afgelopen jaar een lichte hersenbloeding gehad. Hoewel hij goed is hersteld, stopt hij met zijn vrijwilligers activiteiten waaronder dus het monitoren van reptielen. Wolter Moorman gaat de monitoring hier voortzetten en is afgelopen jaar al met Albert het veld in geweest. Een mooie overname: de vertrekkende waarnemer gaat met de nieuwe op stap.



De aantallen adders en levendbarende hagedissen die Albert door de jaren heen op zijn traject zag; de grijze staafjes geven de juvenielen weer; de zwarte staan voor het aantal adulten. De levendbarende hagedis laat een duidelijk toenemende trend zien – in het Noorden doet deze soort het ook beter dan in de rest van Nederland. De adder is stabiel in Wildenberg Rabbinge; afgelopen jaar werden er vijf juveniele adders waargenomen!